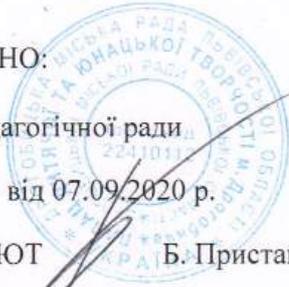

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДДІЛ ОСВІТИ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ ДРОГОБИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ПАЛАЦ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Рішенням педагогічної ради
протокол № 1 від 07.09.2020 р.

Директор ПДЮТ Б. Пристай

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Наказ відділу освіти виконавчих органів
Дрогобицької міської ради

Начальник відділу освіти І. Шев'як

Навчальна програма з позашкільної освіти
декоративно-ужиткового напрямку
«ЛЯЛЬКА В УКРАЇНСЬКОМУ ОДЯЗІ»
3 роки навчання

м. Дрогобич – 2020

**Хрущик О.М. – керівник гуртка «Лялька в українському одязі»
Палацу дитячої та юнацької творчості м.Дрогобича.**

Наваляння в українському одязі
декоративно-ужиткового напрямку
«Лялька в українському одязі»
З боку наваляння

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Головним компонентом гри є іграшка. Вона відіграє важливу освітню, розвивальну та організаційну роль. Іграшка є чинником психічного розвитку дитини.

Народна лялька – це, насамперед, оберіг родини, могутній талісман та символ зв'язку між поколіннями.

Навчальна програма реалізується в гуртку декоративно-ужиткового напрямку позашкільного закладу та розрахована на дітей віком від 9 до 16 років.

Мета: національне виховання школярів шляхом залучення їх до виготовлення елементів українського національного костюму та поглиблення знань про стародавній український побут, розуміння того, що все, що пов'язане з культурою народу, потребує пошанівку, збереження і примноження.

Завдання програми:

- ознайомити з таким видом народної творчості, як народна іграшка;
- навчити виготовляти українську народну іграшку;
- формувати естетичний смак;
- виховувати шанобливе ставлення до народних традицій, національну свідомість.

На заняттях гуртка використовують різні методи навчання: словесні, наочні, практичні. Кожне заняття містить теоретичну та практичну частину, передбачає завдання для індивідуального і колективного виконання.

З кожним наступним заняттям дітям пропонуються більш складні завдання. Таким чином, діти опановують увесь технологічний процес виготовлення іграшки: від вибору моделі (за малюнком), підбору матеріалу до самостійного виготовлення шаблонів і готової іграшки.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Основний рівень I рік навчання

№ зп	Назва теми	Кількість годин			
		Теор.	Практ.	Індивідуальне	Всього
1.	Вступ.	2	–	–	2
2.	Народні традиції в декоративно ужиткового мистецтві.	2	16	–	18
3.	Лялька-мотанка – унікальне явище української культури.	2	15	1	18
4.	Обрядові та ігрові ляльки.	2	15	1	18
5.	Відображення національної культури в оздобленні ляльки-мотанки.	1	9	–	10
6.	Іграшка-мотанка.	1	9	–	10
7.	Іграшка-мотанка зі стрічок та ниток.	1	13	–	14
8.	Композиція мотанок. «Зима».	1	5	–	6
9.	Композиція мотанок. «Весна».	1	5	–	6
10.	Композиція мотанок. «Літо».	1	5	–	6
11.	Композиція мотанок. «Осінь».	1	5	–	6
12.	Ляльки-мотанки з природних матеріалів.	1	9	–	10
13.	Лялька з паперу (оригінал).	1	9	–	10
14.	Лялька мотанка з серветок.	1	5	–	6
15.	Підготовка виставкових робіт.	1	1	–	2
16.	Підсумок.	1	1	–	2
	Всього:	20	122		144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (1 год.)

Ознайомлення з завданнями гуртка, режимом роботи. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки на заняттях. Основні правила дорожнього руху.

2. Народні традиції в декоративно-ужитковому мистецтві (20 год.)

Теоретична частина.

Символіка елементів одягу національного костюма. Символіка кольорів у віночку. Головний убір як соціальний статус дівчини. Елементи українського національного костюма. Особливості вишивки, головного убору в різних областях України.

Практична частина.

Виготовлення українського віночка. Виготовлення сорочки, спідниці, запаски.

3. Лялька-мотанка – унікальне явище української культури (20 год.)

Теоретична частина.

Лялька-мотанка – іграшка, оберіг, сувенір.

Історія походження народної ляльки. Матеріали, з яких виготовляють ляльки. Солярний хрест – знак Сонця.

Практична частина.

Виготовлення ляльки-сувеніру. Виготовлення парної ляльки з ниток, «багаторучниця». Виготовлення вузликової ляльки. Намотування солярного хреста.

4. Обрядові та ігрові ляльки (18 год.)

Теоретична частина.

Ігрова та обрядова лялька в житті дитини.

Лялька-мотанка – альтернатива сучасним іграшкам.

Практична частина.

Виготовлення ляльки-веснянки, ляльки-травниці, ляльки-долі, не розлучниці, лялька зернинка.

5. Відображення національної культури в оздобленні ляльки-мотанки (10 год.)

Теоретична частина.

Елементи оздоблення. Символічне значення елементів оздоблення.

Практична частина.

Виготовлення намиста, оздоблення сорочки та спідниці.

6. Іграшка – мотанка (10 год.)

Теоретична частина.

Іграшка – мотанка, оберіг сувенір.

Виготовлення іграшки – мотанки зайця, голуба, ворони.

7. Іграшка – мотанка зі стрічок та ниток (4 год.)

Теоретична частина.

Ознайомлення з технікою виконання іграшки – мотанки.

Практична частина.

Виготовлення коника – мотанки, кульки – мотанки, іграшка мотанка зі стрічки «Сонце».

8. Композиція мотанок «Зима» (6 год.)

Теоретична частина.

Композиція мотанок «Зима» і її обговорення.

Практична частина.

Виготовлення композиції мотанок «Зима».

Виготовлення рамки оформленої нитками, відповідно до кольорової гами.

Виготовлення окремих елементів (сніжинки, сніговик, сніг іт. далі).

З'єднання композиції.

9. Композиція мотанок «Весна» (6 год.)

Теоретична частина.

Композиція мотанки «Весна» і її обговорення.

Практична частина.

Виготовлення композиції мотанки «Весна».

Виготовлення рамки оформленої нитками, відповідно до кольорової гами.

Виготовлення окремих елементів (листя, дерева, кущі, листочки і т. д.).

З'єднання композиції.

10. Композиція мотанок «Літо» (6 год.)

Теоретична частина.

Композиція мотанок «Літо» і її обговорення.

Практична частина.

Виготовлення композиції мотанки «Літо».

Виготовлення рамки оформленої нитками, відповідно до кольорової гами.

Виготовлення окремих елементів (квітки, сонце, хмаринки іт. далі).

З'єднання композиції.

11. Композиція мотанок «Осінь» (6 год.)

Теоретична частина.

Композиція мотанок «Осінь» і її обговорення.

Виготовлення рамки оформленої нитками, відповідно до кольорової гами.

Виготовлення окремих елементів (листя, дерева, куці іт. далі).

З'єднання композиції.

Практична частина.

Виготовлення композиції мотанки «Осінь».

12. Ляльки мотанки з природних матеріалів (10 год.)

Теоретична частина.

Обговорення деталей виготовлення ляльки мотанки з природних матеріалів.

Практична частина.

Виготовлення на основі природних матеріалів (кукурудзи, шишки, трави, соломи) ляльки-мотанки.

13. Ляльки з паперу (оригінал) (12 год.)

Теоретична частина.

Обговорення деталей виготовлення ляльки з паперу (оригамі).

Практична частина.

Виготовлення ляльки з кольорового паперу: козак, ангел, бабуся, наречена, принцеса дама в капелюсі.

14. Лялька мотанка з серветок (6 год.)

Теоретична частина.

Обговорення деталей виготовлення ляльки з серветок.

Практична робота.

Виготовлення ляльок з серветок білих і кольорових.

15. Підготовка виставкових робіт (2 год.)

Підготовка робіт до презентації, формування композиції, підпис робіт.

16. Підсумок 2 год.

Аналіз проведеної роботи та обговорення перспектив роботи гуртка.

Навчально-тематичний план

II-го року навчання

№ зп	Назва теми	Кількість годин			
		Практ.	Теор.	Індивідуальне	Всього
1.	Вступне заняття. Знайомство з новими вихованцями. Мета та зміст роботи гуртка. Ознайомлення з правилами техніки безпеки та дорожнього руху.	–	3	–	2
2.	Українське мистецтво як безцінна народна спадщина. Український національний та регіональний одяг.	8	1		9
3.	Саморобна лялька як елемент декоративно-ужиткового мистецтва українців.	26	4		30
4.	Основні елементи декору українського національного одягу.	6	–		6
5.	Особливості крою основних елементів народного українського одягу; самостійне виготовлення окремих зразків.	26	4		30
6.	Регіональні риси традиційного вбрання українців ХІХ - початку ХХ століття. Народний стрій рідного краю - традиційне вбрання батьків. Конкурс на кращу ляльку у бойківському одязі. Лемківський регіональний одяг. Конкурс на кращу ляльку у лемківському одязі.	120	3	6	129
7.	Український народний костюм і наше сьогодення.	–	6		6
8.	Підсумкове заняття.	–	3		3
	Всього:	186	24	6	216

Зміст програми

1. Вступне заняття (3 год.)

Ознайомлення з завданням гуртка, режимом роботи. Правила поведінки під час занять. Техніка безпеки при роботі з ножицями, голкою, шпильками, електронагрівними приладами. Основні правила дорожнього руху.

2. Українське мистецтво як безцінна народна спадщина. Український національний та регіональний одяг. (9 год.).

Теоретична частина.

Велич народно-традиційної культури України як моноетнічної держави.

Народні промисли та ремесла.

Практична частина.

Екскурсія на кафедру народних промислів ДДПУ ім. І. Франка – знайомство із зразками народних одягу регіонів України.

Екскурсія до краєзнавчого музею – ознайомлення з давньою побутовою культурою рідного краю.

3. Саморобна лялька як елемент декоративно-ужиткового мистецтва українців (30 год.)

Теоретична частина.

Різновиди саморобної ляльки – глиняна, солом'яна, дерев'яна, плетена, перев'язувана, шита. Самостійне пошиття ляльки з використанням готових лекал при крою.

Практична частина.

Самостійне виготовлення шитої ляльки, оформляючи її додатковими декоративними елементами. Працюючи з ляльками вихованці доцільно використовують тканину, охайно виконують з'єднальні шви.

4. Основні елементи декору українського національного одягу.

(6 год.)

Теоретична частина.

Вивчення основних елементів.

Практична частина.

Виготовлення зразків: «петельний шов», «ланцюжок», «козлик» - для з'єднання і оформлення частин українського національного одягу.

5. Особливості крою основних елементів народного українського одягу. (30 год.)

Теоретична частина.

Основні елементи народного одягу, особливості їх крою.

Практична частина.

Виготовлення окремих зразків. Плахта, запаска, спідниця. Корсетка, кептар, жіноча сорочка (тунікоподібна на кокетці, уставкова).

Чоловіча сорочка. Шаровари, штани (широкі і неширокі). З'єднання одягу.

6. Регіональні риси традиційного вбрання українців XIX століття (129 год.)

Теоретична частина.

Народний стрій рідного краю – традиційне вбрання бойків.

Практична частина.

Виготовлення бойківського регіонального костюму на ляльку.

– чоловіче вбрання – довга уставкова сорочка, чачі (вузькі довгі штани).

Безрукавка «сірак».

– жіноче – уставкова сорочка, спідниця, фартух, кабат, «катран» (запаска), корсетка.

Крій, оздоблення окремих частин крою, пошиття виробів, поєднання їх у єдиний стрій. Особливості жіночого і дівочого вбрання.

7. Український народний костюм і наше сьогодні (6 год.)

Теоретична частина.

Ознайомлення з матеріалами книжки Ірини Сенік, «Біла айстра любові».

Практична частина.

Бесіди за змістом книги, в результаті якої вихованці мають сприймати український народний одяг не як архівку, а як щедre підґрунття для розвитку сучасних традицій в моді, вчитися оздоблювати власний одяг елементами народної вишивки, відчувати себе берегинями давніх народних традицій.

8. Підсумкове заняття (3 год.).

Теоретична частина.

Тематичні вікторини, що мають на меті закріпити набуті протягом року знання.

Практична частина.

Конкурс на кращу ляльку, кращу розповідь вихованців про батьківський та лемківський регіональний костюм і має на меті підведення підсумків практичної роботи вихованців.

Навчально-тематичний план
Основний рівень. III рік навчання

№ зп	Назва теми	Кількість годин			
		Практ.	Теор.	Індивідуальне	Всього
1.	Вступне заняття. Актуалізація опорних знань учнів за минулий навчальний рік. Повторення правил техніки безпеки та дорожнього руху. Ігри та розваги.	1	2		3
2.	Збереження національного мистецтва, зокрема одягу, - глибоке почуття батьківщини та вірності традиціям своїх батьків.	–	3		3
3.	Український народний стрій XIV-XVIII ст.	–	6		6
4.	Регіональний одяг як складова частина національного.	–	6		6
5.	Робота над пошиттям ляльок.	36	3		39
6.	Елементи декору українського національного одягу. Кольорові співзвуччя окремих елементів українського строю.	35	3		38
7.	Регіональний одяг Полісся та Волині. Робота по виготовленню відповідного вбрання на ляльок.	37	3	3	43
8.	Регіональний одяг Гуцульщини. Виготовлення відповідного одягу на ляльок.	18	3	3	24
9.	Особливості крою елементів одягу, характерних для інших регіонів України.	14	1		15
10.	Самостійна робота вихованців над виготовленням одягу для ляльки окремого регіону (за вибором вихованців).	30		3	33
11.	Екскурсія до музею М.Біласа.	3			3

12.	Підсумкове заняття. Конкурс на кращу ляльку в регіональному одязі.	2	1		3
	Всього:	176	31	9	216

Зміст роботи

1. Вступне заняття (3 год.)

Повторення правил техніки безпеки та вуличного руху. Актуалізація опорних знань за минулий навчальний рік. Заняття має на меті підготовку вихованців до сприйняття наступного програмного матеріалу, який базується на темах попереднього навчального року. Забезпечується безпека поведінки у навчальному кабінеті та на вулиці.

2. Збереження національного мистецтва зокрема одягу – глибоке почуття батьківщини та вірності традиціями своїх батьків (3 год.)

Теоретичне заняття.

Заняття проводиться у формі усного журналу, художня література, спогадами старших людей про роль українських вишивок, одягу в долі окремих людей, української діаспори в інших країнах. Зустріч з народними майстрами.

Практичне заняття.

Обговорюються матеріали книги Ірини Селек «Білі метелики спогадів» про роль вишивки в житті жінок на заслані.

3. Український народний стрій XIV-XVIII ст. (6 год.)

Теоретична частина.

Одяг різних верств суспільства у XIV-XVIII ст.

Практична частина.

Вихованцями демонструється ілюстрований матеріал до даної теми. За допомогою керівника вони готують тестові завдання на закріплення теми.

Розширити світогляд вихованців, підвести їх до розуміння виникнення тих чи інших тенденцій одягу у відповідності до історичної доби, соціальних та кліматичних умов.

4. Регіональний одяг як складова частина національного (6 год.)

Теоретична частина.

Розповідь про те, що український стрій як і ансамблевий комплекс, вибудований за єдиним принципом пошарового накладання убрання. Єдині художньо-естетичні правила оздоблення елементів одягу. Локальні варіанти вбрання, простежені в окремих місцевостях: одяг Наддніпрянщини, Слобожанщини, Причорномор'я, Полісся, Волині, Опілля, Поділля, Північної Буковини, Покуття, Гуцульщини, Бойківщини, Лемківщини, Закарпаття. Причини відмінності народного одягу певної місцевості такої, як одяг Наддніпрянщини, Слобожанщини, Причорномор'я, Полісся, Волині, Опілля, Поділля, Північної Буковини, Покуття, Гуцульщини, Бойківщини, Лемківщини, Закарпаття.

Практична частина.

Вихованці вивчають географічне положення. Соціальні та історичні особливості, які позначаються на одязі. Вміють розрізняти регіональний одяг окремих регіонів, оздоблення українського одягу.

5. Робота над пошиттям ляльок (39 год.)

Теоретична частина

Підготовка ляльок як основи для пошиття відповідного одягу.

Практична частина.

Підготовка відповідних лекал, вирізування деталей. Оформлення обличчя ляльки, вишивання очей, рота, носа. Зменшування подібних частин тіла (руки, ноги, тулуб, голова). Вивертання, створення об'єму, з'єднання деталей в єдине ціле. Пришивання волосся.

6. Елементи декору українського національного одягу. Кольорові співзвуччя окремих елементів українського строю. (38 год.)

Теоретична частина.

Ознайомлення з елементами декору: прямий, косий хрестик. Півхрестик, стебелівка. Низинка рахована, гладь, поверхнище, художня гладь, миканиця. Різноманітні мережки, виколювання з елементами ткацтва.

Практична частина.

Наживлення намистинок, бісеру. Виготовлення крайки. Оздоблення хутром.

7. Регіональний одяг Полісся, Волині. Робота по виготовленню відповідного вбрання на ляльок (43 год.)

Практична частина.

Повторення технік ткацтва (запаски, плаhti), плетення шнурів.

Сорочка з вилогом або коміром.

Оформлення безрукавки клапанами-язиками. Уставкова сорочка (повторення). Спідниця (літник). Оздоблення вишивкою, стрічками.

Вузькі штани, свита.

Розділ передбачає як розробку нового крою (вилоговий комір, різні корсетки), так і пошиття одягу, удосконалення таких технік, як ткацтво, нашивання стрічок, вишивка.

Теоретична частина.

Етнографія Полісся та Волині, її відбиток на народному вбрані.
Основні кольори, притаманні одягу та різновиди оздоблення.

8. Регіональний одяг Гуцульщини. Робота по виготовленню відповідного одягу на ляльок. (24 год.)

Теоретична частина.

Ознайомлення з регіональним одягом Гуцульщини.

Практична частина.

Викроювання деталей одягу (спідниці, корсетки, сорочки). Вишивання деталей одягу, зменшування деталей одягу. З'єднання деталей одягу. Виготовлення крайки, плахти. Оздоблення хутром. Виготовлення взуття і головний убір.

9. Особливості крою елементів одягу, характерних для інших регіонів України. (15 год.)

Теоретична частина.

Ознайомлення з особливостями елементів одягу, характерних для інших регіонів України.

Практична частина.

Вихованці виготовляють самостійно одяг з інших регіонів України, оскільки в одязі багато спільної техніки виготовлення.

10. Самостійна робота вихованців над виготовленням одягу для ляльки окремого регіону (за вибором вихованців). (33 год.)

Теоретична частина.

Ознайомлення з одягом даного регіону, який вибрала дитина.

Практична частина.

Виготовлення одягу вибраного регіону.

11. Екскурсія до музею М.Біласа. (3 год.)

Теоретична частина.

Ознайомлення з роботами народного художника України М. Біласа, виховання гордості за художні здобутки рідного краю, розвиток художніх смаків.

Практична частина.

Екскурсія до музею М.Біласа м. Трускавець.

12. Підсумкове заняття. (3 год.)

Теоретична частина.

Підготовка до підсумкового заняття. Конкурс на кращу ляльку в регіональному одязі.

Практична частина.

Виставка робіт вихованців, розповідь про представлену роботу.

Прогнозований результат

Вихованці мають знати:

- історію походження народної ляльки;
- символіку кольорів при оздобленні виробу;
- елементи українського народного костюма;
- територіальні особливості ляльок;
- основні види народних ремесел та промислів;
- основні ознаки українського національного костюму;
- відмінності регіонального народного костюму.

Вихованці мають вміти:

- готувати матеріали до роботи;
- самостійно шити з тканини ляльки;
- враховувати колір в композиції;
- виготовляти прості вироби;
- майструвати національні прикраси;
- за окремим ознаками визначити до якого регіону належить вбрання;
- кроїти та шити складові регіонального одягу та оформляти його елементи відповідним декором.

Література: Українське народознавство під загальною редакцією Р.Й., Павлюка., Г.Й.Гориня., Р.Ф.Киргіва., Л. «Фенікс». 1994;

Іграшка-мотанка: навчально-методичний посібник/Г.В.Резніченко. – Тернопіль; Школа ремесл, Лялька: український стиль/О.А.Скляренко; упор. О.О. Колонькова. – К. Шк. Світ, 2011; Лялька оригамі. – Донецьк: «Видавництво СКІФ» тм, 2011.